

Perspektiv på arbetsmarknaden i Umeå kommun och i Umeåregionen

Utredningar och
rapporter från
Övergripande planering
nr 4 2016

Innehållsförteckning

Perspektiv på arbetsmarknaden i Umeå	3
Branschutvecklingen i regionen under år 2014	5
Kommunala verksamhetsmål för arbetsmarknaden	8
Sammanfattning	16

Besök vår hemsida: www.umea.se/statistik

Kontaktpersoner:

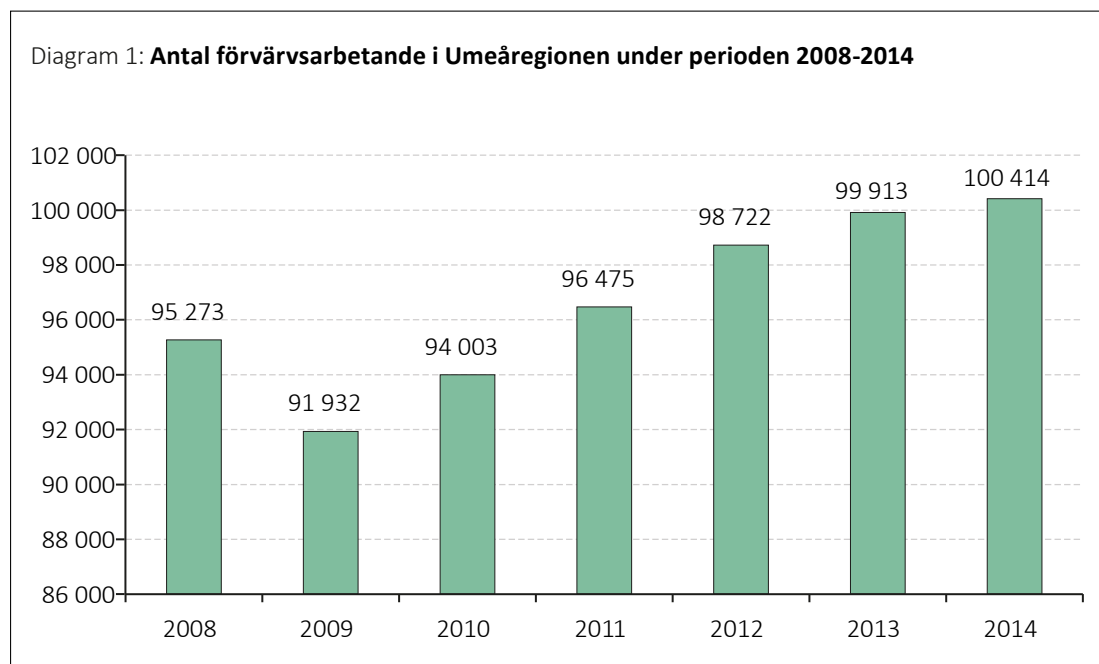
Annalena Löfgren, Övergripande planering,
tel. 090-16 12 42, anna-lena.lofgren@umea.se
Gunnar Hedin, Statistiska centralbyrån

Perspektiv på arbetsmarknaden i Umeå kommun och i Umeåregionen

I ett antal årliga rapporter har Övergripande planering följt upp och redovisat utvecklingen på arbetsmarknaden i Umeå kommun och i Umeåregionens övriga sex kommuner. Även denna rapport redovisar läget på arbetsmarknaden, men den knyter även an till de mål för arbetsmarknaden som kommunfullmäktige i Umeå kommun antagit.

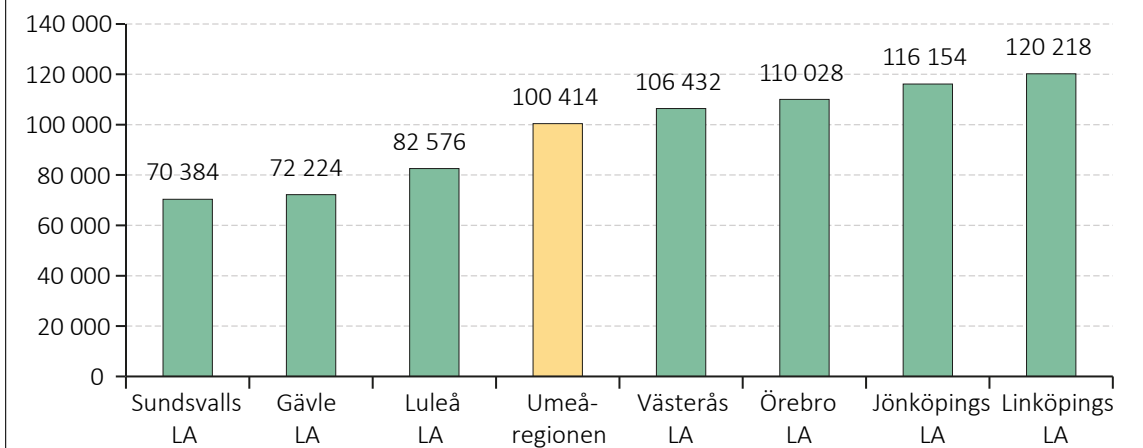
100 000 förvärvsarbetande i Umeåregionen!

År 2014 passerade Umeåregionen 100 000 sysselsatta. Ökningen under året var 500 sysselsatta, vilket motsvarar en ökning med 0,5 procent. Till Umeåregionens arbetsmarknad räknas här Umeå lokala arbetsmarknad och Örnsköldsviks kommun.

Regionen är den största arbetsmarknaden i Norrland, men något mindre än de medelstora lokala arbetsmarknaderna i Syd- och Mellansverige. Bland Umeås jämförelsekommuner har Linköping den största lokala arbetsmarknaden med drygt 120 000 sysselsatta. Storleken på den lokala arbetsmarknaden påverkar i hög grad "branschbredden" dvs. hur många olika näringsgrenar som finns. Branschbredden är viktig för regionens attraktivitet genom att matchningen mellan utbudet av arbetskraft underlättas samt att tillgången till sysselsättning ökar. Det blir helt enkelt lättare att hitta det arbete man söker, men även större möjligheter att kunna byta arbetsgivare samt enklare för båda parter i familjen att hitta rätt arbete. En stor branschbredd gör också arbetsmarknaden mer robust mot yttre förändringar.

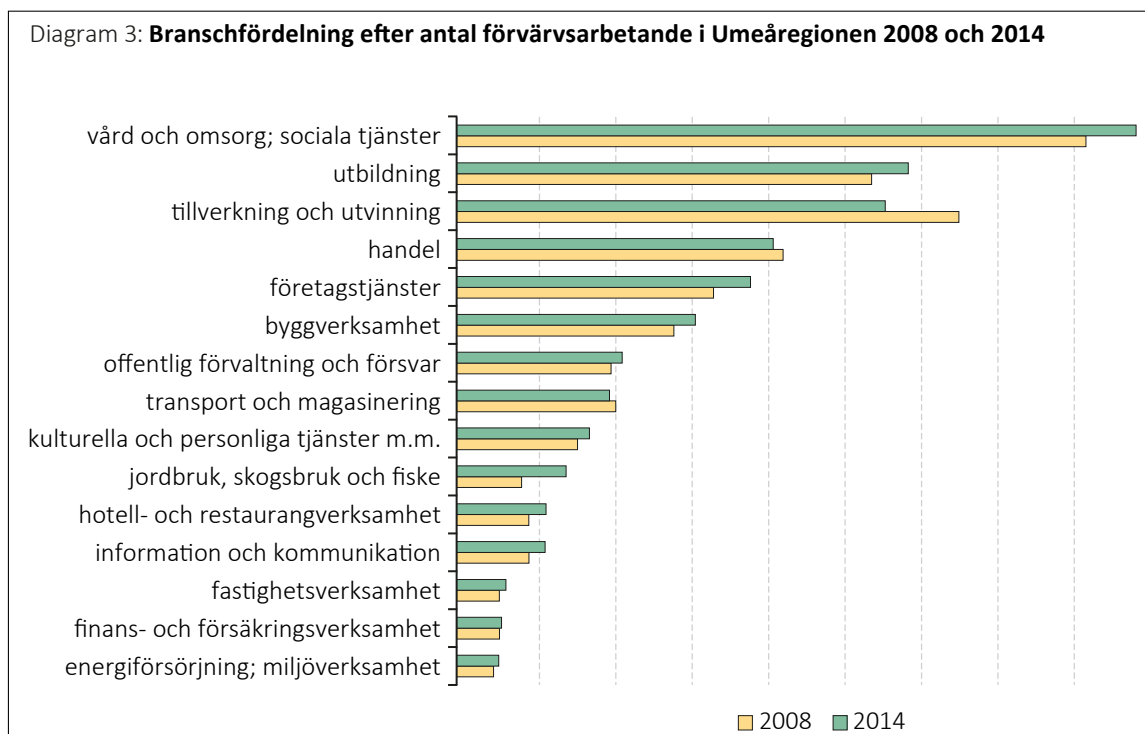
Diagram 2: **Antal sysselsatta i medelstora lokala arbetsmarknader år 2014**

Branschstrukturen i Umeåregionen

I Umeåregionen svarar år 2014 Vård, omsorg, sociala tjänster och undervisning för ungefär en tredjedel av sysselsättningen, Tillverkningsindustri för ca 15 procent och Handel för 10 procent. Andra enskilt relativt stora branscher är Företagstjänster med 9 procent, Byggverksamhet 7 procent samt Offentlig förvaltning m.m. och Transport och magasinering med 5 procent vardera.

Diagram 3: **Branschfördelning efter antal förvärvsarbetande i Umeåregionen 2008 och 2014**

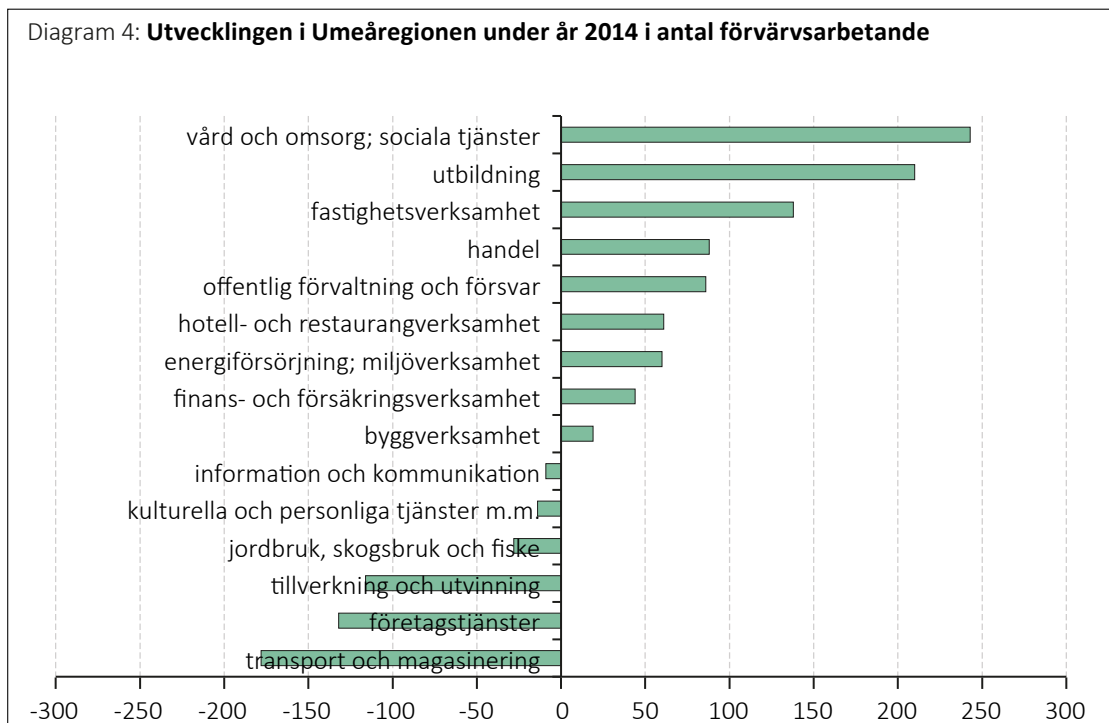

Den stora ökningen inom Jordbruk m.m. beror på en ny klassificering av förvärvsarbetande från och med RAMS 2011. Den berör i huvudsak personer 65-74 år.

Medan antalet sysselsatta i regionen har ökat med drygt 5 000 sysselsatta mellan åren 2008 och 2014 har antalet inom Tillverkningsindustrin minskat med drygt 2 200, Handel med 300 och Transport och magasinering med knappt 200. Övriga branscher har ökat i sysselsättning. Den största ökningen har Vård och omsorg haft med 1500 sysselsatta därefter Företagstjänster och utbildning med 1100 sysselsatta vardera.

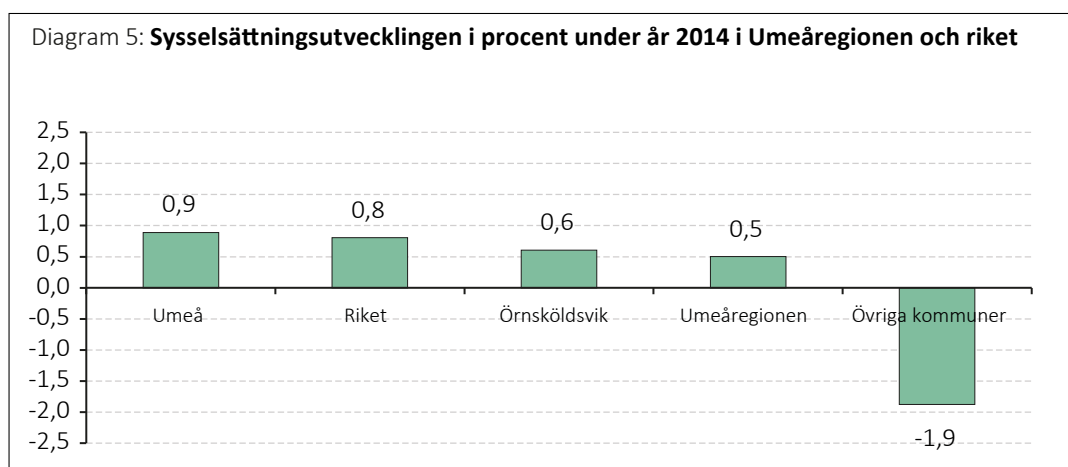
Branschutvecklingen i regionen under år 2014

Som nämnts tidigare ökade sysselsättningen i Umeåregionen med 500 personer under 2014. De branscher som utvecklades bäst under året var Vård och omsorgstjänsterna samt Utbildning, som ökade vardera med mer än 200 sysselsatta. Även Fastighetstjänster hade en positiv utveckling med en ökning på knappt 140 sysselsatta. Svagaste utvecklingen hade Transport och magasinering, Företagstjänster och Tillverkning. Dessa tre branscher förlorade fler än 100 sysselsatta vardera under året.

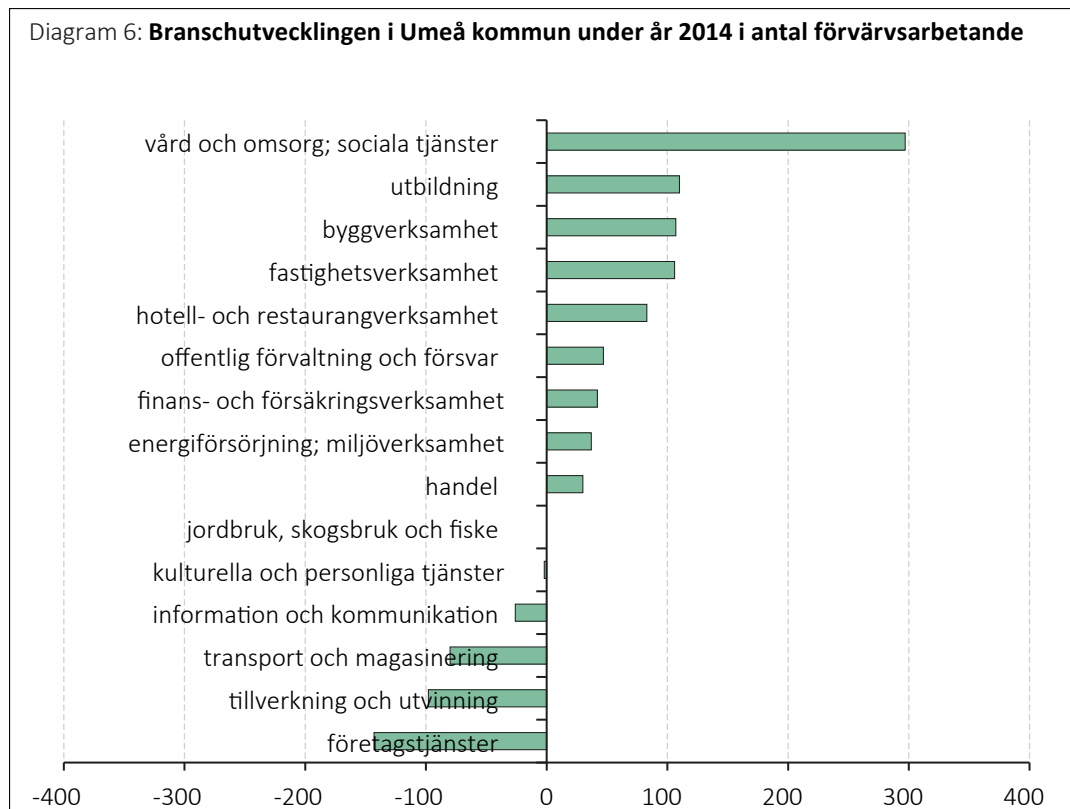
Utvecklingen i kommunerna

I relativa tal hade Umeå kommun en något bättre utveckling än riket, medan den var något svagare i Örnsköldsvik. Övriga kommuner i regionen hade tillsammans en negativ sysselsättningsutveckling. I Umeå kommun ökade sysselsättningen med 550 personer och i Örnsköldsvik med 160 medan den i Nordmalings, Vindelns och Vännäs kommuner minskade den med tillsammans 210 personer. I Bjurholms respektive Robertsfors kommuner ökade dock sysselsättningen något.

Umeå kommun

I Umeå kommun hade Vård och omsorg en mycket positiv utveckling med nästan 300 fler sysselsatta under året. Även Utbildning, Byggverksamhet och Fastighetsverksamhet hade en god utveckling och ökade med drygt 100 sysselsatta. De branscher i kommunen som hade den svagaste utvecklingen var Företagstjänster med en förlust av 140 sysselsatta, Tillverkning och utvinning med 100 och Transporter och magasinering med 80 sysselsatta.

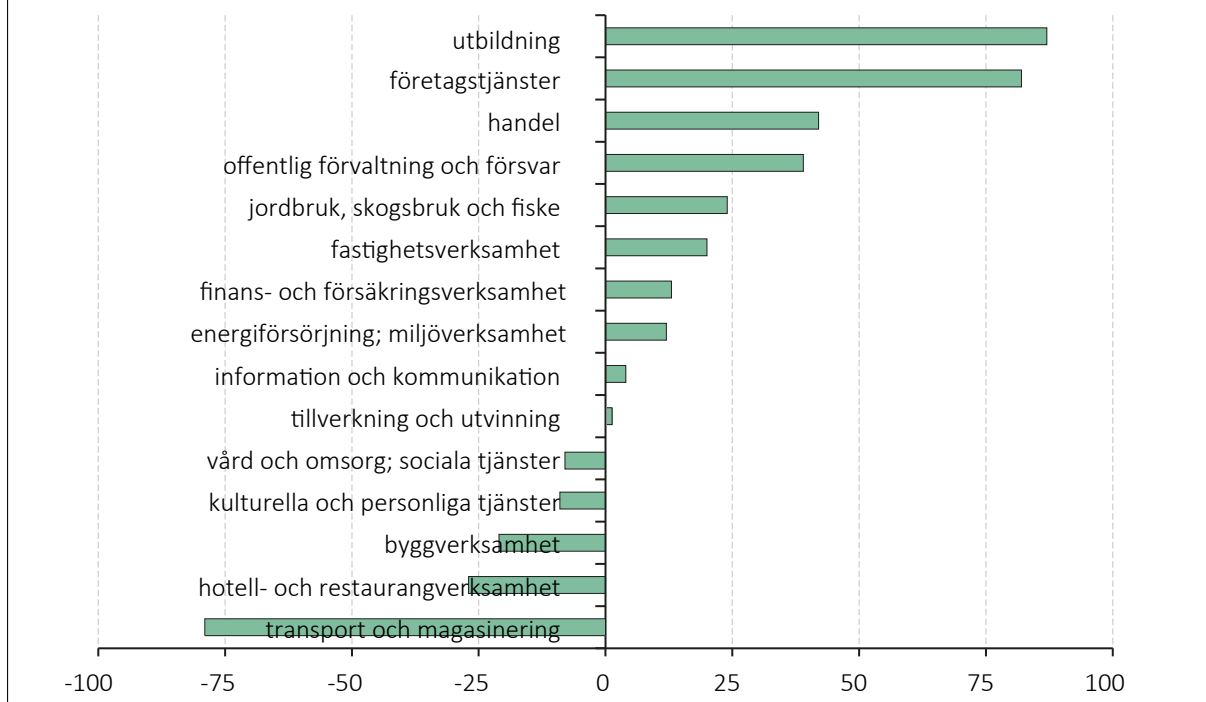

Örnsköldsviks kommun

I Örnsköldsviks kommun ökade Utbildning och Företagstjänster med ett åttiotal sysselsatta vardera medan främst Transport och magasinering hade en svag utveckling med 80 färre sysselsatta. Även Hotel och restaurangverksamhet samt Byggverksamhet hade en negativ utveckling i kommunen med en förlust vardera av ett tjugotal sysselsatta.

I Umeå kommun hade Vård och omsorg en mycket positiv utveckling med nästan 300 fler sysselsatta under året

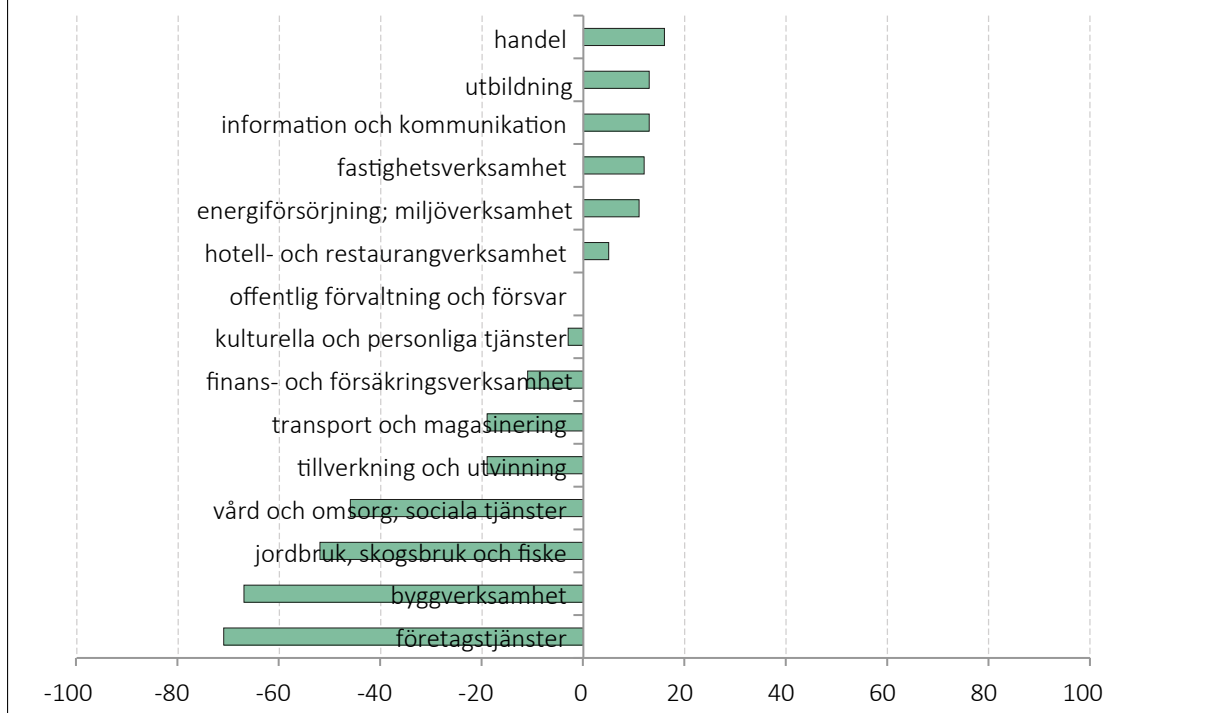
Diagram 7: **Branschutvecklingen i Örnsköldsviks kommun under år 2014 i antal förvärvsarbetande**

Övriga kommuner

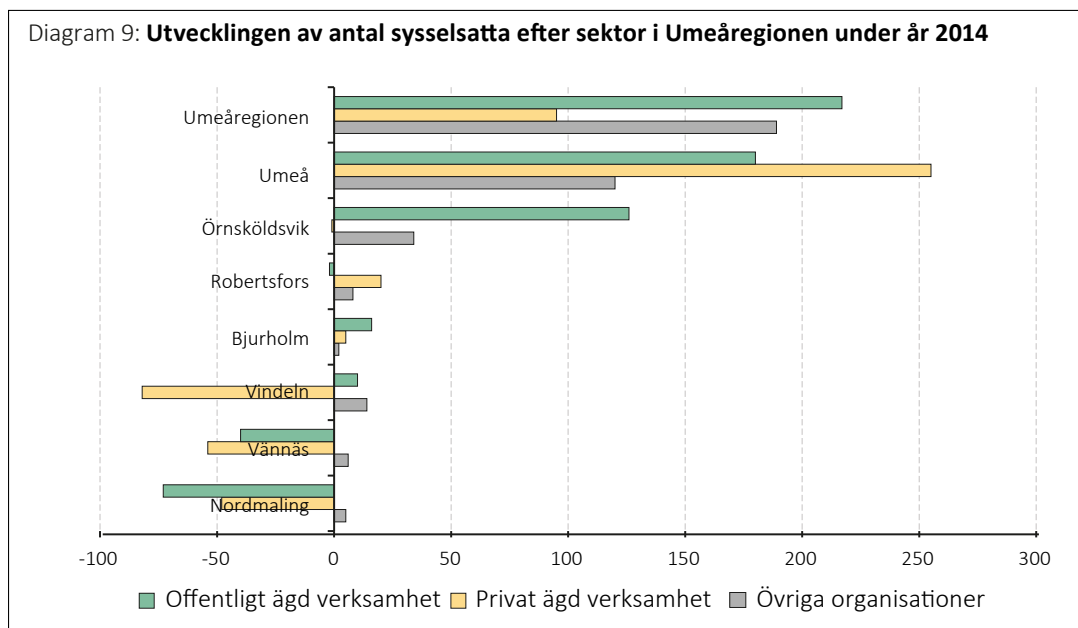
Övriga fem kommuner i Umeåregionen hade sammantaget en negativ utveckling av arbetsmarknaden under 2014. Handel, Utbildning, Information och kommunikation, Fastighetsförvaltning ökade vardera sysselsättningen med ett tiotal personer medan framför allt Företagstjänster och Byggverksamhet minskade med ett sjuttioal sysselsatta. Även Jordbruk m.m. samt Vård och omsorgstjänster minskade vardera med vardera ett femtiotal sysselsatta.

Diagram 8: **Branschutvecklingen i övriga kommuner i regionen under år 2014 i antal förvärvsarbetande**

Hur många sysselsatta kan kommunen förväntas ha med en befolkning på 200 000 invånare år 2050?

Diagram 9 visar utvecklingen efter sektor under 2014 i Umeåregionen och dess kommuner. I Umeåregionen ökade Offentligt ägd verksamhet sysselsättningen med drygt 220 personer. Anmärkningsvärt är att Privat ägd verksamhet ökade med endast 95 personer och Övriga organisationer med 190. Med Övriga organisationer avses bl.a. föreningar och stiftelser.

Endast i Umeå och Robertsfors hade Privat ägd verksamhet den största sysselsättningsökningen. I Umeå var den 260 personer och i Robertsfors 20. I Umeå och Örnsköldsvik ökade sysselsättningen inom Övriga organisationer med 120 respektive 34 personer, vilket motsvarar en procentuell ökning med 3,7 procent respektive 3,2 procent, vilket ska jämföras med 0,5 procent för ökningen i hela Umeåregionen. Privat ägd verksamhet hade en negativ sysselsättningsutveckling under året i Vindeln, Vännäs och Nordmalings kommuner medan den var oförändrad i Örnsköldsvik.

Kommunala verksamhetsmål för arbetsmarknaden

Under denna rubrik diskuteras frågor som berör Umeå kommuns målsättningar för framtiden. Kommunfullmäktige i Umeå har formulerat målet att uppnå 200 000 invånare år 2050. Dessutom har man antagit vissa verksamhetsmål för perioden 2016-2019, som berör näringsliv och arbetsmarknad. I den följande redovisningen diskuteras hur målen kan mätas och vilka ingångsvärden som skulle kunna gälla. Det kan bli aktuellt att sätta nya mål med anledning av den Strategiska plan som just antagits av kommunfullmäktige.

Hur många sysselsatta kan kommunen förväntas ha med en befolkning på 200 000 invånare år 2050?

Kommunfullmäktige har som mål att Umeå kommun ska uppnå 200 000 invånare år 2050 d.v.s. en ökning med ca 80 000 invånare på 35 år. Det blir i genomsnitt ett tillskott med drygt 2 200 invånare per år. Kommunen kommer då att ha lika många invånare som Umeåregionen har idag. En sådan befolkningsökning kräver även en ökad sysselsättning. Om vi utgår från den nu gällande befolkningsprognosen fram till år 2050 och applicerar dagens åldersrelaterade förvärvsfrekvenser för åldersgrupperna mellan 19–64 år på den förväntas Umeå år 2050 ha ca 94 000 förvärvsarbetande d.v.s. en ökning jämfört idag med ca 33 800. Den större befolkningen kommer att generera en ökad sysselsättning i branscher som servar kommuninvånarna främst inom Handel, Vård och omsorg och sociala tjänster samt Undervisning men även i något mindre grad i en del andra branscher. Det behövs även andra verksamheter som inte är direkt knutna till invånarnas service om målet ska nås. Exempel på sådana är Tillverkningsindustri och Företagstjänster. Om målet ska uppfyllas måste antalet sysselsatta i kommunen öka med i genomsnitt 940 fler arbetstillfällen varje år.

Verksamhetsmålen för perioden 2016–2019

Kommunfullmäktige i Umeå har fastställt inriktningen på kommunens verksamhet i form av mål för de kommande tre åren, som berör näringsliv och arbetsmarknad.

Det första av dem lyder: *Vi ska skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen i Umeå genom tillväxt i näringslivet, i samverkan med näringsliv, universitet med flera.*

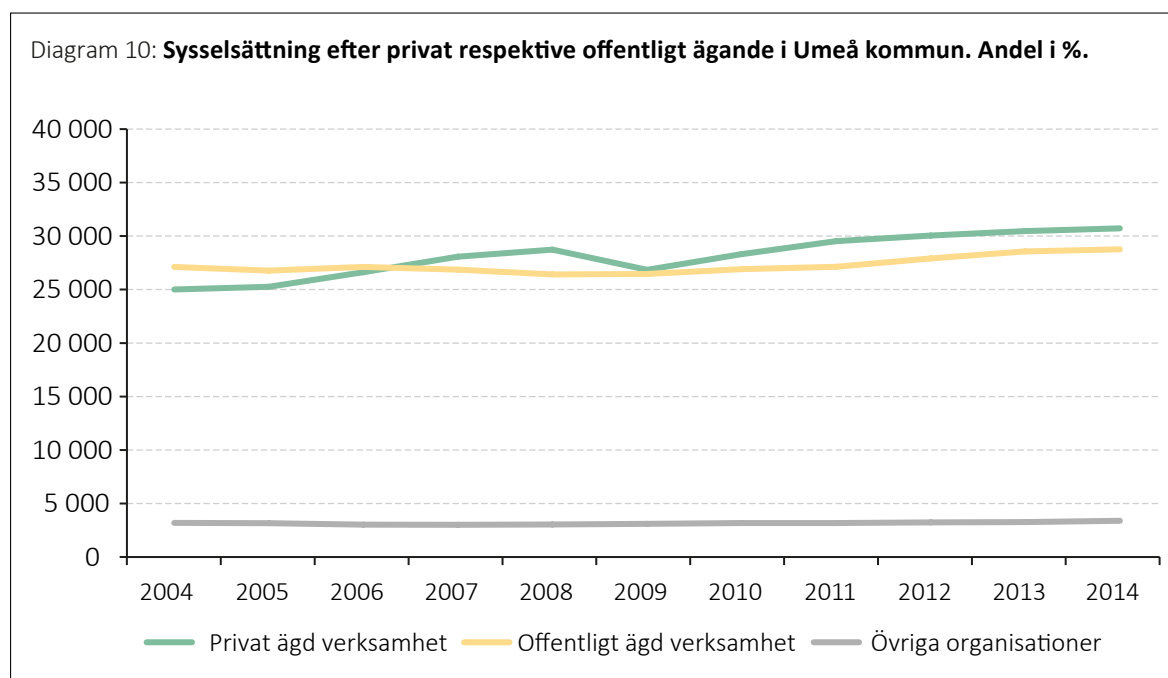
Det andra målet lyder: *Vi ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.*

Skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen i Umeå genom tillväxt i näringslivet, i samverkan med näringsliv, universitet med flera

Kommunens första mål anger att kommunen ska arbeta för att tillväxten i sysselsättningen främst ska ske inom Näringslivet och att den ska ske bl.a. i samverkan med universitet. Målformuleringen består av två delar. Det första delmålet handlar om fler arbetstillfällen i Näringslivet och det andra delmålet säger att det ska ske i samverkan med universitet och andra.

Förutsättningar för att öka Näringslivets andel av sysselsättningen i kommunen

I Umeå kommun har Offentlig ägd verksamhet av tradition haft en stark ställning. I början av 00-talet stod den för en något större andel av sysselsättningen än Näringslivet. Därefter har Näringslivet ökat sin andel från 45 procent år 2004 till 49 procent år 2014 medan Offentlig ägd verksamhet har minskat i andel från 49 procent till 46 procent. Tillväxten i Näringslivet har således varit större under den senaste tioårsperioden än i den offentligt ägda. En viktig förklaring till denna utveckling är att utifrån politiska beslut har viss offentlig verksamhet inom utbildning, vård och omsorg övertagits av privata företag. En fortsatt sådan utveckling är således även i linje med kommunens målsättning för de kommande åren.

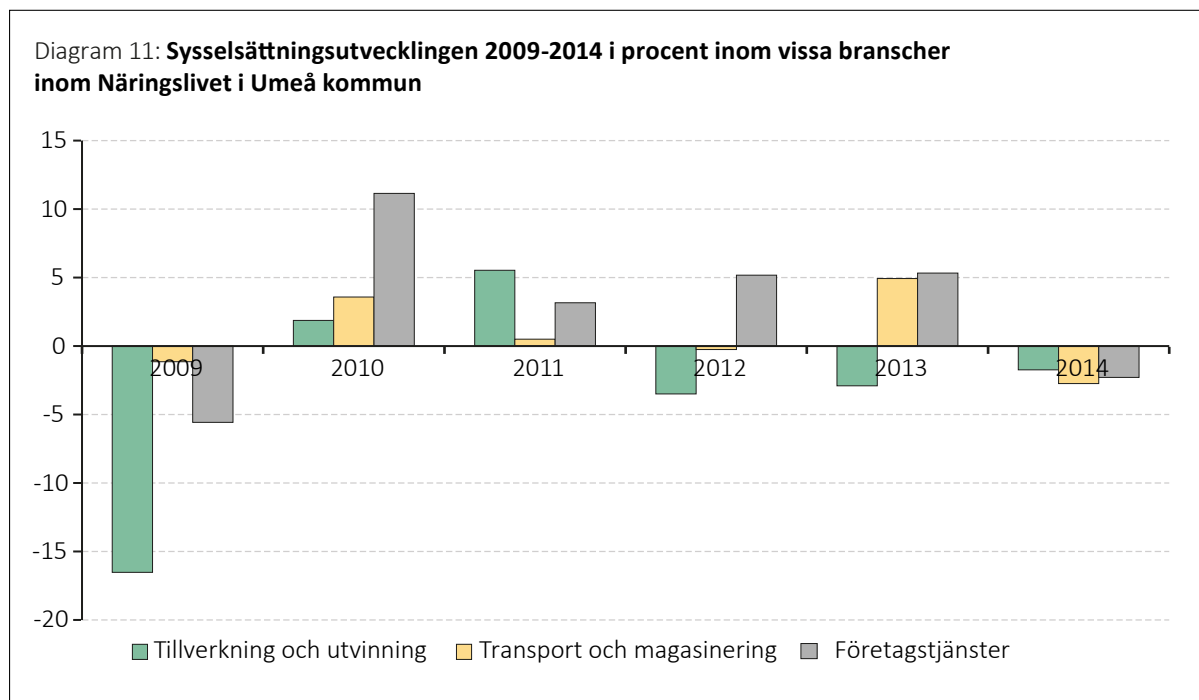
Tre branscher med aktuella problem

Det finns dock en del tecken som oroar i de senare årens utveckling inom Näringslivet. Sysselsättningsutvecklingen inom Företagstjänster samt Transporter och magasinering brukar vara beroende av utvecklingen inom Tillverkningsindustrin. Alla tre branscherna hade en kraftig nedgång i samband med 2009 års finanskris och tiden därefter kom en upphämtning. Men under de tre senaste tre åren har utvecklingen inom Tillverkning och utvinning varit negativ i kommunen. Det är framför allt Volvo lastvagnar som påverkar statistiken genom att företaget i större utsträckning än tidigare valt att anlita bemanningsföretag.

De anställda i bemanningsföretagen som arbetar på Volvo Lastvagnar ingår statistiskt sett i branschen Företagstjänster, men de utför sitt arbete inom branschen Tillverkning. Det är en av anledningarna till att antalet sysselsatta i Företagstjänster har ökat och att sysselsättningen i Tillverkning har minskat.

Eftersom Volvo har flyttat sin hyttmontering till Göteborg har detta haft en ytterligare negativ inverkan på antalet sysselsatta inom Tillverkningsindustrin i kommunen. Flytten av Volvos hyttmontering fick också konsekvens av att underleverantörsjobb har försvunnit, inte minst genom Isringshausens flytt av sin tillverkning av stolar till lastbilarna.

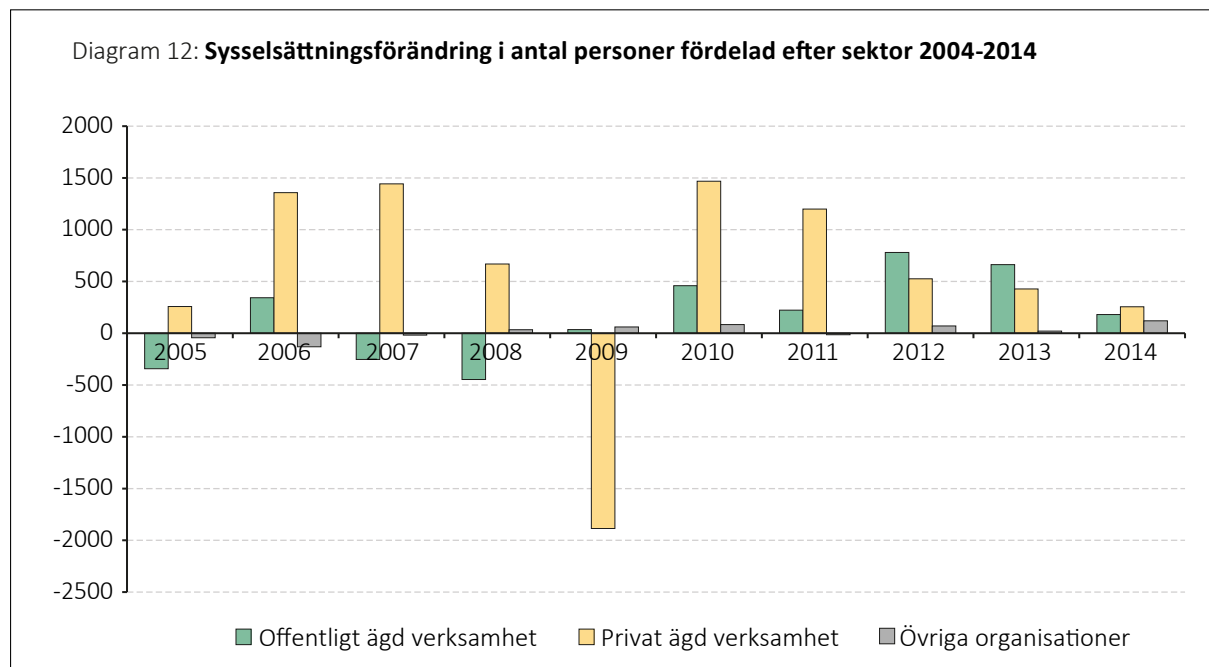
Volvos Umeåfabrik kommer fortsättningsvis att vara ett kompetenscenter för Volvokoncernen inom hyttillverkning d v s pressning, hyttsammansättning och ytbehandling. Fabriken i Umeå kommer även att fungera som en introduktionsfabrik för nya tekniker och material.

Volvos Umeåfabrik kommer fortsättningsvis att vara ett kompetenscenter för Volvokoncernen inom hyttillverkning d v s pressning, hyttsammansättning och ytbehandling.

Näringslivets starka utveckling har försvagats

Näringslivet stod för merparten av tillskott i sysselsättningen alla år mellan åren 2004 och 2014 utom åren 2009, 2012 och 2013. Den tidigare starka positiva trenden försvagades dock successivt under perioden 2012-2014 och är den främsta orsaken till att tillväxten i kommunens sysselsättning var svagare under år 2014 än under de närmast föregående åren. Även tillväxten inom Offentlig verksamhet var blygsam under år 2014.

Utveckla högt kvalificerad verksamhet inom Näringslivet

Kommunfullmäktige vill skapa möjligheter för att verksamhet knuten till Näringslivet ska utvecklas i samarbete med universitet. Högt kvalificerad verksamhet kräver arbetskraft med hög kompetens. Ofta erhålls den från universitetens längre utbildningar. I Umeå kommun utgör högskoleutbildade hälften av dem som förvärvsarbetar i kommunen. Den största gruppen högskoleutbildade har studerat i minst tre år medan forskarutbildade utgör en mindre del. Privat sektor¹ har betydligt färre personer anställda med högskoleutbildning än Offentlig verksamhet.

Få forskarutbildade inom privat sektor

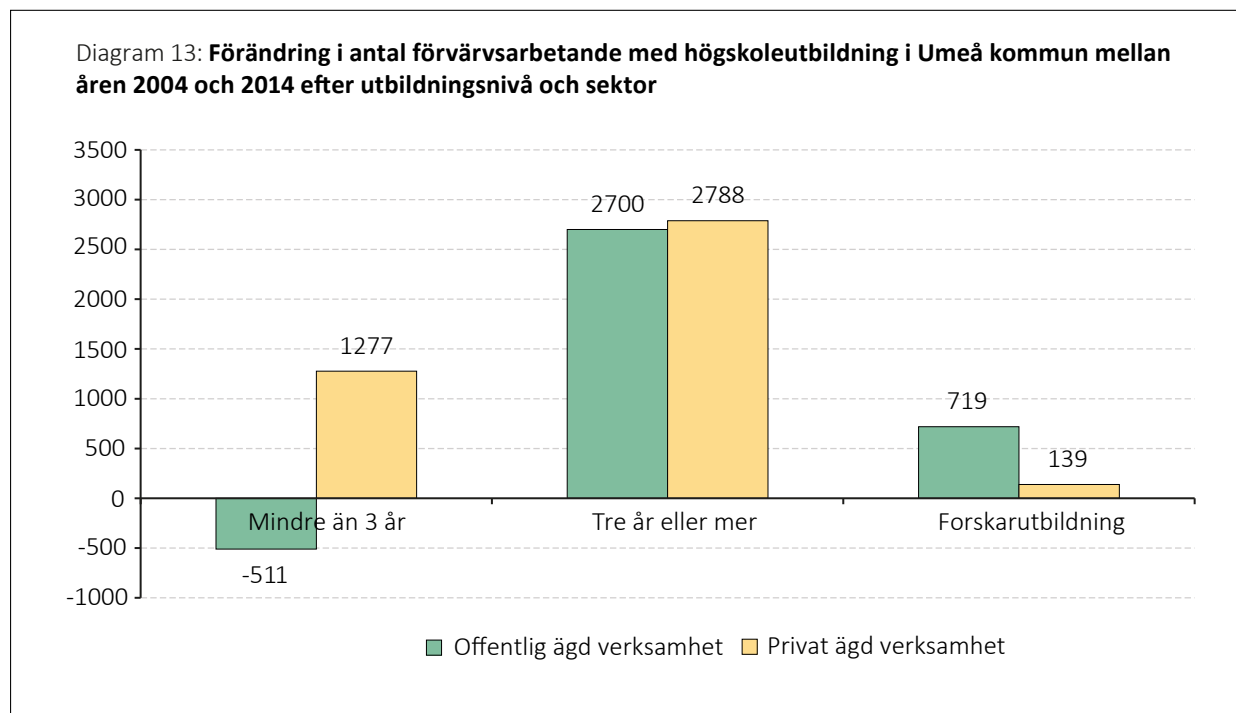
Utbildningsnivån i landet har successivt höjts under en lång period. En utveckling som förväntas fortsätta. I Umeå hade 51 procent av dem som förvärvsarbetade år 2014 högskoleutbildning jämfört med 41 procent i riket. Inom Privat sektor fanns det i Umeå kommun 12 500 högskoleutbildade. Av dem hade endast 236 forskarutbildning, vilket utgör knappt 2 procent av de högskoleutbildade inom Privat sektor. Motsvarande siffror för Offentlig sektor var att 14 660 eller 51 procent av de sysselsatta hade en minst en treårig högskoleutbildning och av dem hade 2 572 eller 12 procent forskarutbildning.

¹ Privat sektor utgörs av Näringslivet och Ej offentligt ägda organisationer.

Tabell 1. **Antal förvärvsarbetande i Umeå kommun år 2014 efter utbildningsnivå och sektor**

Sektor	Antal personer efter högsta högskoleutbildning			Samtliga högskoleutbildade		Antal förvärvsarbetande i kommunen
	< 3 år	3+ år	Forskarutbildning	Antal	%	
Offentlig sektor	4 671	12 321	2 336	19 274	67,0	28 754
Privat sektor	5 453	6 811	236	12 500	36,6	34 107
Totalt	10 070	19 132	2 572	31 774	50,5	62 861

Antalet anställda med högskoleutbildning i Umeå kommun ökade med nästan 30 procent mellan åren 2004 och 2014. Den största ökningen stod Privat sektor för med 4 200 anställda och Offentlig sektor med 2 570 anställda. Antalet forskarutbildade ökade med 139 personer inom Privat sektor medan motsvarande ökning i Offentlig sektor uppgick till 719. Antalet sysselsatta med kortare än tre års högskoleutbildning minskade under perioden i Offentlig sektor med 500 personer medan motsvarande grupp i Privat sektor ökade med knappt 1 300 personer.

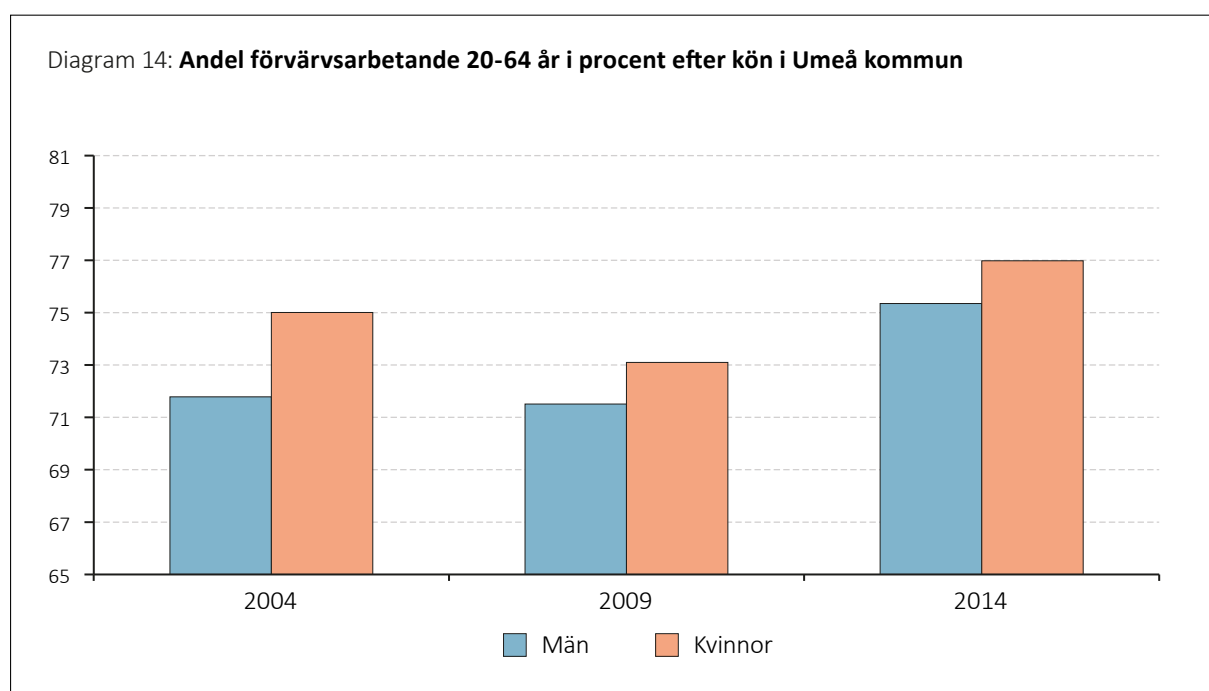

Möjligheter för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Det andra av kommunens verksamhetsmål handlar om att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv. Utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv är kvinnors och mäns sysselsättning och arbetsinkomster från anställning centrala faktorer som speglar eventuella ojämlikheten på arbetsmarknaden. Även utbildningsnivån är en central faktor. Den är hög i Umeå kommun och kvinnor har en något högre utbildningsnivå än män. Trots det är den genomsnittliga inkomsten av tjänst för kvinnor betydligt lägre än för män.

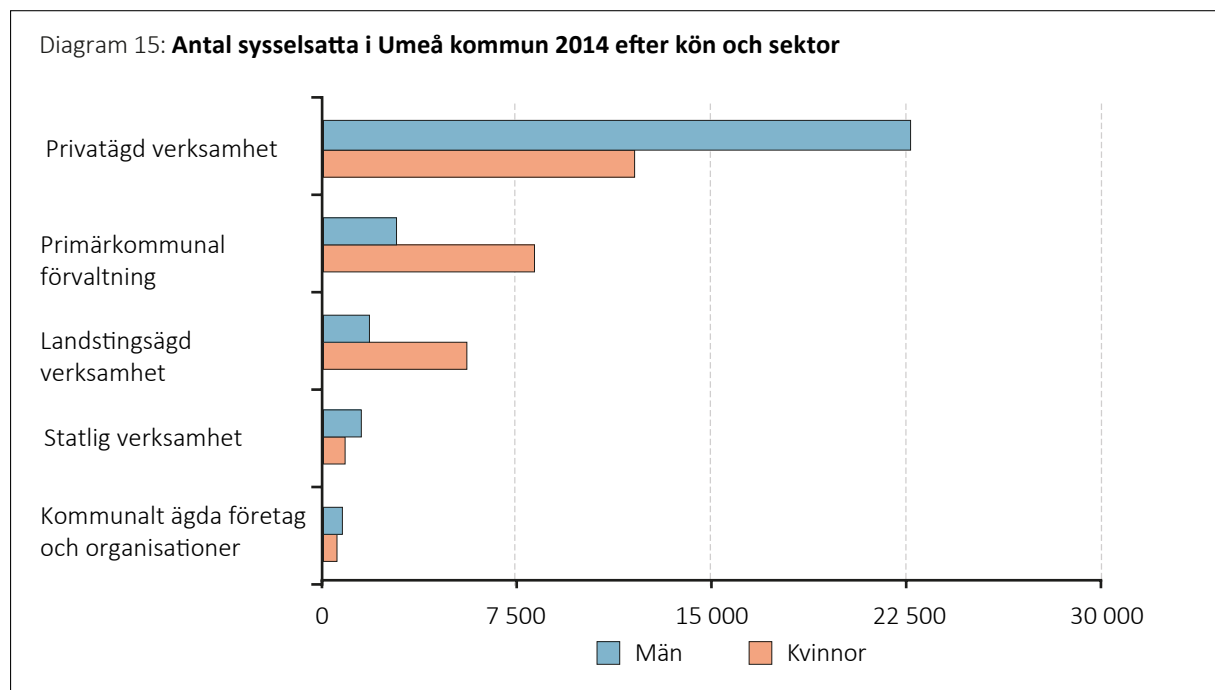
Likartad förvärvsfrekvens för kvinnor och män är 2014

Andelen kvinnor 20–64 år i kommunen som förvärvsarbetar ligger generellt något lägre än för män. År 2004 var skillnaden mellan kvinnors och mäns förvärvsintensitet 3,2 procentenheter. Under lågkonjunkturåret 2009 och år 2014 hade den skillnaden halverats till 1,6 procentenheter. Ur den synpunkten kan en del av målet om samma möjligheter för män och kvinnor sägas vara uppnått.

Kommunala påverkansmöjligheter

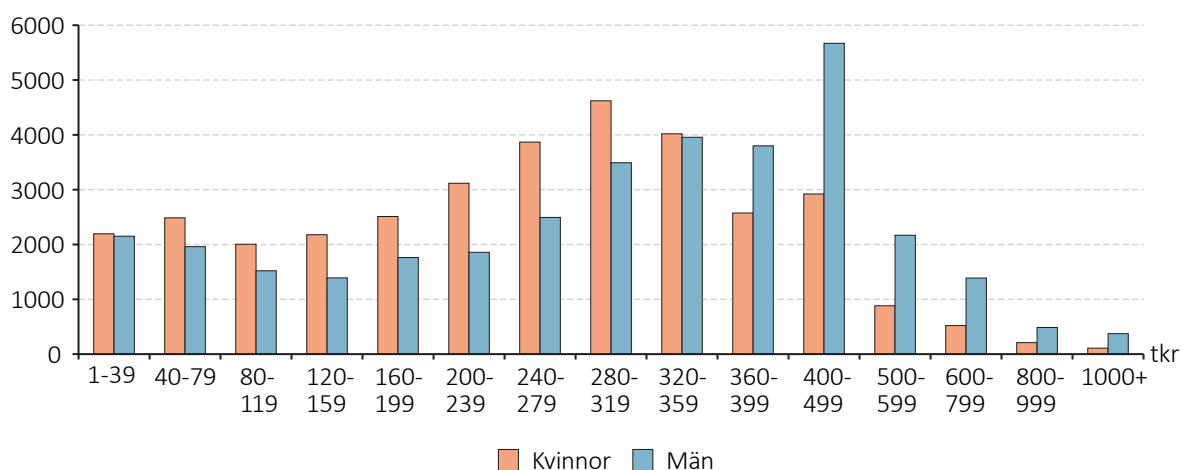
Umeå kommun har främst möjlighet att påverka jämställdhetsfrågor inom de egna organisationerna. Drygt 20 procent av de sysselsatta i kommunen arbetar i kommunalt styrd verksamhet. Kvinnor dominerar dock sysselsättningsmässigt i de primärkommunala verksamheterna. 33 procent av de förvärvsarbetande kvinnorna i Umeå kommun arbetar inom den sfären. Kommunen har således större möjligheter att påverka kvinnors arbetsvillkor än mäns. En åtgärd som kommunen redan vidtagit är att i betydligt högre grad än tidigare erbjuda heltidstjänster inom den kvinnodominerade vård- och omsorgssektorn.

Inkomstspridningen för kvinnor och män i Umeå kommun 2014

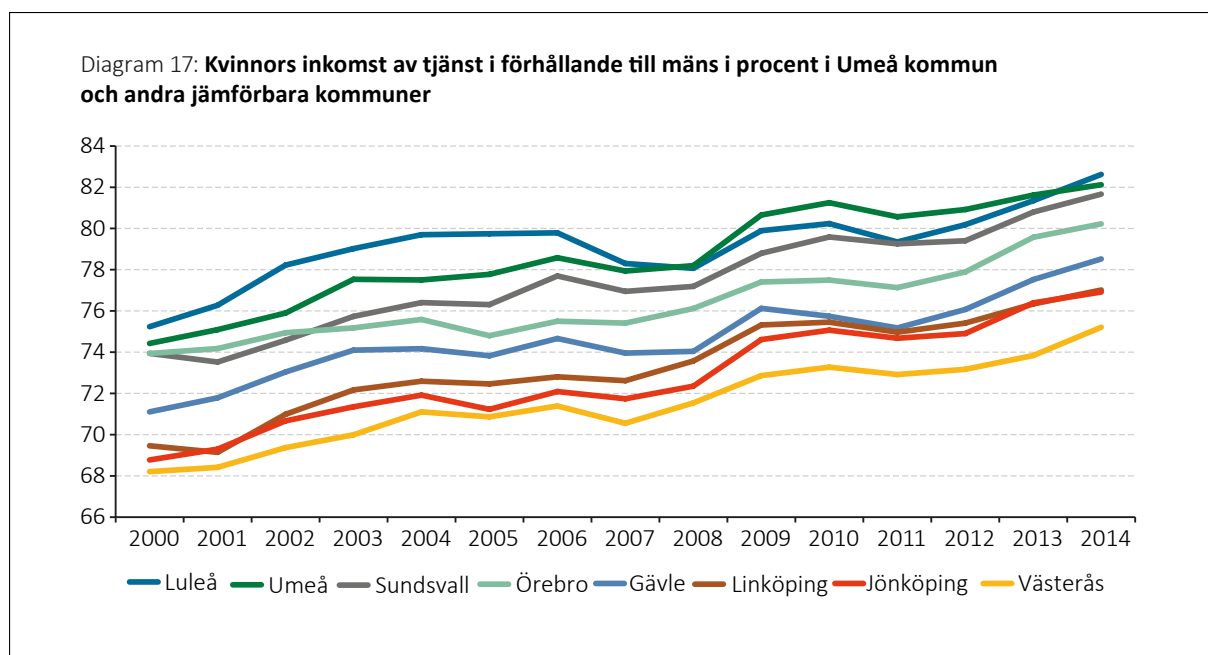
Den genomsnittliga inkomsten av tjänst i kommunen för kvinnor i kommunen är betydligt lägre än för män. Orsaken till skillnaden är bl.a. att kvinnor arbetar företrädesvis inom branscher med lägra lönenivå än män och att kvinnor i större utsträckning än män arbetar med någon form av deltid samt att kvinnor är hemma med barn i högre utsträckning. Men även när hänsyn tagits till detta återstår skillnader mellan könen, som inte enkelt låter sig förklaras. I diagrammet nedan redovisas den genomsnittliga inkomsten av tjänst för kvinnor och män. Kvinnorna dominerar inkomstnivåerna upp till 320 000 kr/år medan det väger lika mellan könen i inkomstklassen 320 000-359 000 kr/år. I högre inkomstklasser dominerar männen.

Diagram 16: **Genomsnittlig inkomst av tjänst i Umeå kommun 2014 för personer 20-64 år fördelad efter kön**

Förhållandet mellan kvinnors och mäns inkomst av tjänst i Umeå jämfört med andra kommuner

I diagram 17 redovisas förhållandet mellan kvinnors och mäns genomsnittliga inkomstnivå av tjänst. För Umeå kommuns del hade kvinnorna 74 procent år 2000 av männens genomsnittliga inkomst av tjänst. År 2014 hade andelen ökat till 80 procent. För att få ett perspektiv på nivåerna mellan kvinnors och mäns inkomster i förhållandena till varandra görs här en jämförelse mellan ett antal medelstora kommuner. Umeå har under de senaste femton åren legat bland de tre kommuner som haft den minsta skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomstnivåer.

Sammanfattning

Umeå kommuns målsättning är att uppnå 200 000 invånare år 2050. Det innebär att kommunen år 2050 förväntas ha lika stor befolkning som dagens Umeåregion. Antalet sysselsatta i kommunen förväntas öka med 33 800 sysselsatta till ca 94 000. Det motsvarar en genomsnittlig sysselsättningsökning med 1 100 personer per år.

Sysselsättningsutvecklingens inriktning 2016-2019

Att näringslivet i kommunen ska ha en gynnsammare sysselsättningsutveckling än den offentliga sektorn under de närmaste tre åren är fortsättningen på en trend som pågått sedan år 2006. Den kan i stort hittills förklaras av politiska beslut, vilka gett näringslivet större möjligheter än tidigare att gå in i traditionella offentliga verksamheter som utbildning, vård och omsorg. Näringslivet i kommunen har trots det försvagats alltsedan 2011. Utfallet bör redovisa utvecklingen inom skola, vård och omsorg uppdelad i om den är i offentlig eller i privat ägo. Detta för att få en klarare bild över utvecklingen.

Det andra delmålet består av att kommunen ska skapa förutsättningar för ökad sysselsättning genom samverkan mellan näringslivet och universitet. Det betyder att man vill skapa mer kunskapstunga verksamheter. Den privat ägda delen av Näringslivet i kommunen har idag en blygsam spetskompetens i form av forskarutbildad personal. Ett mått för detta mål skulle kunna vara att stimulera för att öka andelen forskarutbildade i Näringslivet.

Kvinnors och mäns villkor att delta i samhällsbygget och att forma sina egna liv

Kommunens andra mål som berör arbetsmarknaden har ett genusperspektiv. Med svaga kunskaper och låga inkomster kan det vara svårt att hävda sig i samhället. Utbildningsnivån är dock likartad för män och kvinnor. Den är till och med något högre för kvinnor. Trots det lever kvinnor i kommunen under betydligt sämre ekonomiska villkor än män. En jämförelse mellan Umeå och övriga jämförbara kommuner visar att Umeå har den näst lägsta inkomstnivån av jämförelsekommunerna. Å andra sida är skillnaden mellan kvinnors och mäns lönenivå i Umeå mindre än i de flesta övriga jämförelsekommuner. Trots att den relativa skillnaden mellan kvinnors och mäns lönenivåer generellt har minskat över tiden har skillnaden mätt i antal kronor ökat något. Ett mått för detta mål skulle kunna vara att redovisa hur kvinnors och mäns genomsnittliga lönenivå förändras över tiden mätt i antal kronor.

Den allra största delen av de förvärvsarbetande har en relativt god möjlighet att leva upp till målformuleringen att skapa möjligheter för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv. Personer som är svagt anknutna till arbetsmarknaden eller helt står utanför densamma är de grupper som har svårast att leva upp till kommunfullmäktiges ambitioner. I denna studie har vi inte kunnat studera den aspekten eftersom vi inte har haft tillgång till den typen av statistikunderlag. Ett sådant angreppssätt² skulle omfatta även uppgifter som belyser hur och på vilka inkomstnivåer olika grupper med svag anknytning eller ingen anknytning alls till arbetsmarknaden har exempelvis pensionärer, studerande, arbetslösa, handikappade och nyanlända.

Kort om det statistiska underlag som rapporten bygger på

Rapporten baseras på statistik från SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) och SCB:s inkomststatistik.

Eftersom ett av kommunfullmäktiges mål avser alla vuxnas förmåga att delta i samhällsbygget och forma sina egna liv bör utgångspunkten i en mer omfattande analys utgå från SCB:s registerbaserade aktivitetsregister (RAKS). Utifrån det registret kan man belysa varifrån män-niskor får sina inkomster och storleken av dessa. I registret är det möjligt att framställa statistik baserad på varifrån inkomsten härrör t.ex. från förvärvsarbete, kapital eller olika typer av sociala transfereringar. Statistiken kan redovisas för olika grupper som exempelvis förvärvsarbetande, pensionärer, studerande, arbetslösa och nyanlända.

² SCB:s registerbaserade aktivitetsregister (RAKS) kan redovisa denna typ av statistik.

Övergripande planering

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A

Postadress: 901 80 Umeå

090-16 10 00

umea.kommun@umea.se

www.umea.se/kommun